

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дфн Оля Борисова Харизанова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

(акад. длъжност, научна степен, имена, институция)

по конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в област на висшето образование 3. *Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Книгознание, библиотекознание, библиография – Дигитализация на културно наследство, регионални информационни системи)*, обявен в ДВ бр. 93 от 26.11.2019 г. и във връзка със заповед № РД38-38/17.01.2020 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

ИНФОРМАЦИЯ ЗА КОНКУРСА (Основания за допускане на кандидатите до конкурса)

Конкурсът е за заемане на **академичната длъжност „професор“** в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Книгознание, библиотекознание, библиография – Дигитализация на културно наследство, регионални информационни системи). За нуждите е на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ към Философски факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Конкурсът е обявен в ДВ бр. 93 от 26.11.2019 г. Издадена е и заповед № РД38-38/17.01.2020 г. на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за определяне на научно жури.

За участие в конкурса документи е подал само **един кандидат** – доц. дн Цветанка Христова Панчева. Изискуемите документи за участие в конкурса тя е представила в пълен набор.

Документацията, свързана с процедурата, е съобразена напълно с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. **Представените документи са изчерпателни и дават необходимата информация** за формиране на оценката ми като член на научното жури.

След прегледа на предоставените документи и съдържащото се в публикациите установих, че минималните национални изисквания (ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане) са изцяло изпълнени. Доц. дн Цветанка Панчева събира **общо 837,5 точки**, като по групи те са както следва: група А – 50 точки; група Б – не се оценява по конкурс за „професор“; група В – 100 точки; група Г – 282,5 точки; група Д – 245 точки; група Е – 160 точки.

Доц. дн Цветанка Панчева отговаря на основните изисквания за заемане на длъжността „професор“. Придобила е образователна и научна степен „доктор“ през 1994 г. (ВАК). Придобила е степен „доктор на науките“ през 2018 г. Била е ст. н. с. II ст. (ВАК,

1999). През 2014 г. е избрана за доцент в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Вписана е в Регистъра на академичния състав (НАЦИД).

В обобщение, относно основанията за допускане на кандидатката до конкурса са налице: (1) достатъчна аудиторна заетост и опит в преподавателската дейност; (2) достатъчно и с високо качество публикации и научни разработки; (3) пълна удовлетвореност на минималните национални изисквания. Всичко това ми дава основание да се съглася с допускането на доц. дн Цветанка Панчева до конкурса.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДЕЙНОСТТА НА КАНДИДАТА (биографична информация, преподавателска дейност, участие в научноизследвателски екипи, практическа дейност)

Доц. дн Цветанка Панчева е завършила висше образование по библиотекознание и библиография в Санкт Петербург (Русия) през 1981 г. През същата година започва работа в Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ (НБКМ) и в периода 1981–1983 е била методист в Научно-методичния център. От 1983 г. вече е научен сътрудник в същия в Научно-методичния център, а в периода 1999–2014 е избрана от ВАК за ст. н. с. II ст. по научна специалност 05.08.35 – Книгознание, библиотекознание и библиография (НБКМ). Има дългогодишен професионален опит. Като библиотечен специалист и изследовател е заемала различни длъжности, включително ръководни, в НБКМ и в Столична библиотека. Заеманите позиции са пряко свързани с дигитализация на културното наследство, а докато изпълнява задълженията си доц. дн Панчева се отличава и като експерт, и като изследовател. Например в периода 2009–2014 е била ръководител на направление „Дигитална библиотека“ на Националната библиотека и поставя началото на е-колекциите в тази библиотека. Заемала е ръководни длъжности, изискващи организация на сложни работни процеси, работа в екип, координация на дейности между структурите на голяма библиотека и между различни библиотеки. В периода 2005–2014 е била научен секретар на СНС по Библиотечно-информационни науки към ВАК, а в периода 2004–2014 е била научен секретар на НБКМ.

От м. септември 2014 г. доц. дн Цветанка Панчева е преподавател в катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ (Философски факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“) в професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Книгознание, библиотекознание и библиография). Преподаваните от нея курсове отговарят на областта на висше образование и професионалното направление за настоящия конкурс.

Преподавателската дейност на доц. дн Цветанка Панчева е дългогодишна. С наднормена аудиторна заетост е в специалностите „Библиотечно-информационни науки“ и „Публични информационни системи“ (Философски факултет, СУ). Титуляр на курсовете „Краеведска библиография“, „Дигитализация и дигитализиране“, „Дигитализация на културно наследство“, „Международни дигитални библиотеки и портали“, „Регионалната културна политика и библиотеките“, „Методика на библиографското изследване“. Ръководител е и на магистърска програма „Библиотечно-информационни науки и културна политика“ (Философски факултет, СУ). Като хоноруван преподавател обаче тя е била водещ лектор в бакалавърски и магистърски програми в СУ „Св. Климент Охридски“ още в периода 1995-2014. Преподавала е и в

УниБИТ (преди СВУБИТ) в периода 2004–2018. В периода 1986–1994 е била лектор в курсовете за придобиване на библиотечна правоспособност, организирани от Националната библиотека по въпроси на справочно-информационната, краеведската дейност и национална библиография на България. От 1983 г. е лектор в различни регионални семинари по въпроси на справочната, информационната и библиографската дейност на библиотеките, специфики относно краезнанието, дигитализацията на книжовното наследство в библиотеките.

Доц. дн Цветанка Панчева е автор на две дисертации: (1) за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ (1994 г.) на тема „Съвременно състояние и проблеми на организацията на краеведската библиотечно-библиографска дейност“; (2) за придобиване на степен „доктор на науките“ (2018 г.) на тема „Краезнанието в България: библиографско-книговедски подход“.

От 2009 г. участва в 13 научно-изследователски проекта, като в някои от тях е била ръководител. Сред тях ще отбележа специално участието ѝ в международните проекти: „Дигитализация и запазване на писменото наследство на България“ (по Финансовия Механизъм на ЕИП); “ИМРАСТ” (Improving access to text) (финансиран от Европейската комисия); един от подпроектите на мащабния проект „Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ (по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“).

От 1983 г. е участвала с доклади в над 80 национални и регионални форуми по проблемите на краезнанието и краеведската библиография, ретроспективната национална библиография, интеграцията между културните институти в областта на регионалните изследвания, дигитализацията на книжовното наследство в библиотеките, по-голямата част от които са публикувани.

Член е на Международната асоциация по българистика (от 2014 г. до момента), Българската библиотечно-информационна асоциация (от 1991 до момента), Съюза на краеведите в България (член-учредител от 1990 до момента). В периода 2012–2014 (до закриването му) е била член на Националния съвет по дигитализация на културното наследство.

НАУЧНА И НАУЧНОПРИЛОЖНА ДЕЙНОСТ НА КАНДИДАТА (Оценка на публикациите, предоставени за участие в конкурса)

Доц. дн Цветанка Панчева е изследовател и учен по проблемите на: (1) дигитализацията на културното наследство, технологиите за дигитализиране в библиотеките и стандартите за информационно разкриване на дигитализирани обекти; (2) краезнанието, краеведската библиография, електронната информация по краеведска проблематика; (3) ретроспективната национална библиография и персоналната библиография.

Десетки са научните и приложните публикации на кандидатката по въпросите на дигитализацията на книжовното наследство, значението и обработката на регионалните информационни ресурси, краеведската и библиографската дейност на библиотеките, ретроспективната национална библиография и др. Автор или съавтор е на 9 книги, на 103

студии и статии. Съставител или редактор е на 5 издания. Научен редактор е на 12 библиографии.

За участие в конкурса доц. дн Цветанка Панчева е **представила общо 26 публикации**, от които: две монографии; едно документално изследване в три тома (в съавторство, като е приложен разделителен протокол); четири студии (една в съавторство); деветнадесет статии и рецензии (четири в съавторство). От научните статии седем са на чужд език, като две от тях са публикувани и на български език с доработки.

Според **тематиката** те се разпределят както следва: (1) краезнание – история, развитие на теоретичната му платформа, съвременни измерения; (2) краеведска библиография – традиции и трансформации; (3) дигитализация на писмено културно наследство – постижения, проблеми, перспективи; (4) библиографско-книговедски изследвания за отделни лица.

Част от разработките, които са в съавторство, демонстрират **умението на кандидатката да работи в екип**, да си сътрудничи с колеги, да подпомага публикационната активност на своите докторанти, да участва в обмен на знания и информация.

Като част от документацията са налични справки за **индексирани и цитирани публикации** на доц. дн Цветанка Панчева. От тях е видно, че трудовете на кандидатката се познаван и участват в научната комуникация у нас и в чужбина.

Всички публикации за участие в конкурса не са били представяни за оценка / рецензия в други конкурси. Авторството на доц. дн Цветанка Панчева е безспорно.

След обстоен преглед на научните и научноприложните постижения на кандидатката достигнах до заключението, че научните дирения на доц. дн Цветанка Панчева и резултатите от тях надхвърлят минималните национални изисквания (ЗРАСРБ, Правилник за прилагане на ЗРАСРБ, Правилник на СУ).

ПОСТИЖЕНИЯ И ОРИГИНАЛНИ НАУЧНИ ПРИНОСИ (основни научни и научноприложни приноси)

Както вече посочих по-горе, за участие в конкурса са предоставени общо 26 публикации. В повечето от тях се очертават значими приноси, особено с научно-приложен характер. Оригинални научни приноси се открояват в няколко тематични области:

- теория, история, съвременно значение и измерения, а също трансформации на краезнанието като научна област, като важна и динамично изменяща се сфера на дейност на регионалните институции на паметта – библиотеки, архиви, музеи (например монографията „Книжовни проекции на локалното или българското краезнание от Възраждането до днес” [№ 2/ 2019]); изследване проекциите и значението на краезнанието за запазване на местната идентичност като част от националната, в условията на глобализация;
- традиционни и нови технологии в краеведската библиография (например монографията „Библиографски и дигитални измерения на българското краезнание“)[№ 1/ 2019], използването ѝ като идентифициращ елемент (метаданните) в процесите на дигитализация на местно културно наследство;

- дигитализация на писмено културно наследство (постижения, проблеми, перспективи) (например № 4/ 2015; № 8/ 2012; № 10/ 2013; № 13/ 2016; № 23/ 2018; № 26/ 2019); тук могат да се посочат интересни и слабо разработени от други изследователи аспекти на темата като: координация и коопериране на дигитални ресурси в регионален, национален и международен аспект и проблемите на съвместимостта на данните, осигуряващи достъпа до тях; аспекти на дигитализацията в помощ на образованието и научните изследвания; преподаване на дисциплини, свързани с дигиталната грамотност и подготовката на специалисти за създаване на дигитални ресурси и на информационни структури за достъп до тях – в институциите на паметта;
- библиографско-книговедските изследвания за отделни лица [например №11/ 2015; №№14, 16, 17/ 2016; № 22/2017]

Като приноси, свързани с тематичната област относно традиционни и нови технологии в краеведската библиография, ще посоча следните:

- изясняване на терминологичните граници на понятието краеведска библиография; разработване и представяне на видова структура (моделиране на система);
- разглеждане на краеведската библиография чрез интерпретиране на комплекс от проблеми, особено свързаните с технологичните ѝ метаморфози и с изграждането на ефективен модел на функционирането ѝ в електронна среда;
- идентифициране на базови проблеми относно дигитализацията на краеведски документи;
- разкриване на отражението на дигитализационните проекти върху системата на краеведската библиография;
- описание на нови краеведски услуги, развиване на модерния в последно време (в международен план) аспект на темата, свързан с приобщаването на гражданите към използването на дигитални ресурси и включването им (чрез лични архивни и др. документи) в процеса на създаване на уникални дигитални колекции в културните институции.

По тематична област, свързана с дигитализация на писмено културно наследство, са представени девет статии и една студия със следните приноси:

- идентифициране и ясно описание на проблеми при дигитализация на библиотечни колекции и възможни техни решения (по примера на Националната библиотека);
- идентифициране и формулиране на проблеми при дигитализация на краеведски колекции като част от местното книжовно наследство.

Значими приноси са свързани с тематичната област теория, история, съвременно значение и измерения на краезнанието:

- изясняване същността на краезнанието като научноизследователска област. В тази връзка по оригинален начин са открити обект, топоси, изследователски обхват, времеви обхват. Очертан е контекстът на развитие в национално и европейско измерение, моделиране на комплексен подход за изследване в сферите на краезнанието;

- апробиране на комплексния подход (операционализиран до изследователски инструментариум) върху голям хронологичен период;
- систематизиране на измененията в прилаганите през годините подходи към краеведските изследвания в конкретни исторически периоди и изясняване на причините, които са ги породили;
- реализиране на иновативно изследване на краеведската книжнина, основано на обработка на данни от националната библиография на България (текуща, ретроспективна) и прилагане на библиометричен анализ, книговедски и статистически анализ върху събраните данни;
- описание на библиографско-статистическа картина на периодичните издания, в които се публикуват краеведски статии – топографски обхват, тематика, видово разнообразие, цитирани данни за значими публикации, автори, издатели.

Особено значим принос и за науката, и за паметта на обществото е свързан с библиографско-книговедските изследвания за отделни известни в своето време личности (проф. Александър Теодоров-Балан, д-р Маньо Стоянов, д-р Димитър Иванчев, Ценко Цветанов, Петър Дънов, Нестор Марков, Александър Стамболийски и др.). В поредица от публикации е идентифицирано авторството на изтъкнати възрожденски и следосвобожденски творци, публикували анонимно или под псевдоними и инициали. Същото е безспорно библиографско постижение, достигнато чрез сравнение на текстове, проучвания в дигитални библиотеки, установяване на инициали, псевдоними и др. В тези разработки доц. дн Цветанка Панчева разкрива неизвестни факти, които могат да послужат на различни заинтересовани лица и групи (изследователи, обучаващи, обучаеми, местните общности и др.).

В сферата на академичното образование по библиотечно-информационни науки и неговото методическо и информационно осигуряване постиженията на доц. дн Цветанка Панчева също са значим. Те са свързани с разработените от нея академични курсове на основата на авторска методика за преподаване по проблематики като: „Дигитализация и дигитализиране“, „Краеведска библиография“, „Краезнание и краеведски бази от данни“, „Краеведски електронни ресурси“ и др.

ПРЕПОРЪКИ

Предвид постиженията на доц. дн Цветанка Панчева, нейният опит и експертност, особено по проблемите на дигитализацията на културното наследство, препоръчвам по-активно популяризиране на резултатите от научните и приложните ѝ изследвания, особено в международния научен обмен.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ (относно резултатите на кандидата, неговия научен принос, оригиналност на представените трудове и достоверност на представените научни данни)

Процедурата и документите, подадени от кандидатката са в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника за неговото прилагане.

Прегледът на научната, творческата и приложната дейност на доц. дн Цветанка Христова Панчева ми дава основание да направя заключението, че кандидатурата ѝ за професор в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Книгознание, библиотекознание, библиография – Дигитализация на културно наследство, регионални информационни системи) **е доказана убедително.**

Убедено препоръчвам доц. дн Цветанка Христова Панчева **да бъде избрана** за заемане на академична длъжност „професор“ за нуждите на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ към Философския факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

29.03.2020 г.

Рецензент:

проф. дфн Оля Харизанова